

הוד שבהוד / שלוש נגיעות בשולי אדרתו של הגאון רבי שמואל

"לא הרגיש ולא חש מאומה, שהרי אותו רגש מנוצל היה כולו לעסק התורה"

דוע הוא המעשה ברבא והצדוקי, המובא בגמרא בשבת (פ"ח א'): "ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבעץ אצבעתיה דמא".

וכה ביאר רבי שמואל יעקב, בלשוננו-הזהב החצובה מעומק לבבו המסור כולו לתורה, בפתח ספרו 'זאת ליעקב' - גיטין: "יש העוסקים בתורה במוחם, יש אשר נותנים גם את לבבם, אך מעטים הם המשקיעים את כל רמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם בעמל התורה, המוסרים את תמצית דם נפשם ונשמתם להגיונה ועסקה, עד אשר לא נשארת אף פינה וזוית בכל הוויתם שאינה מלאה וחדורה ביגיעה זו. במדרגה זו מתפרש מעשה דרבא, אשר בעסקו בתורת ד' נתן את כל הרגשיו הדקים והעדינים ביותר לתורה, ומשום כך אף שהיתה אצבעו שותתת דם וכאב עז היה תקוף בגופו, לא הרגיש ולא חש מאומה, שהרי אותו רגש ועצב שעל ידו חש אדם בכאב עז התוקף אותו מנוצל היה כולו לעסק התורה..."

הנה כי כן, כל חייו של רבי שמואל יעקב היו מקשה אחת בעמלה ועיונה של תורה, כאשר הזמנים כולם היו שווים אצלו לטובה.

לבד מהעמל הרב שהשקיע בהכנת השיעורים, סידורם ואמירתם, עוד היה יגע בעמלה של תורה בסדרי לימודו השונים בימים ובלילות, שעות רבות ללא הפסק והפוגה.

שש וחצי הגיעה עת תפילת המנחה... רק אז, נאלץ רבי שמואל יעקב לגדוע את סדר הלימוד ולהיפרד מן הגמרא... לא למותר לציין, כי גם בשבת שלאחריה ובמשך תקופה ארוכה, התקיימה לה החברותא הזו, בלימוד עיוני במשך שעות רצופות ללא כל הפוגה.

אך לא על סדרי לימוד ארוכים ומייגעים, כמותם ערך רבי שמואל יעקב לרוב, מספרת התמונה שלפנינו...

ניצול הזמן ויקרות כל רגע לעמלה של תורה, בערו בו בכל עת. הוא חס גם על דקות ספורות שפעמים אדם דש בעקביו.

בתמונה נראה רבי שמואל יעקב בעת שמחת נישואי אחד מתלמידיו, כשהוא יושב ושקוד על תלמודו. בשיחה עם תלמידיו נמצינו למדים כי בשהותו בשמחת הנישואין, לאחר ששימח את החתן בריקוד לפניו, התיישב רבי שמואל יעקב על כסא בצד האולם, פתח גמרא קטנה שהייתה עמו... ושקע בתלמודו. היה זה לאות ולמופת עבור הנוכחים, אלו ששמו את ליבם למתרחש, כיצד גם בעת המולת השמחה בעוד האולם כולו רועש מניגוני התזמורת ושמחת החתן, אפשר לשקוע בתורה, כשאנו שת ליבו לסובב אותו וכביכול יושב הוא על מקומו בבית המדרש.

צלם השמחה שנפעם אף הוא לנוכח המחזה, הנציח אותה בעדשת המצלמה - ולואי ונשכיל לקחת ממנה מוסר, והחי יתן אל ליבו...

כך לדוגמא שח אחד ממרביצי התורה כי לפני עשרות בשנים קבע ללמוד עמו בחברותא סדר 'קדשים' בעיון בכל שבת משבתות הקיץ הארוכות. ואכן בשבת הראשונה החלו הם בלימודם ביום השבת לאחר סיום סעודת הבוקר. הלימוד היה מעמיק ועיוני, הם צללו לעומק השיתין של הסוגיות החמורות ונכנסו במ עומק לפנים מעומק. "לא דובר מראש", שח לימים, "באיזו שעה נסיים את סדר הלימוד הזה. ההתאמצות היתירה בלימוד רצוף ללא הפסק בעמל ויגיעה מרובים במיצוי כל הכוחות ובריכוז המחשבה, נתנה בי את אותותיה, ועדיין המתנתי לראות מה תלד שעה... אך לא. חלפה עוד שעה ועוד שעה וסדר הלימוד, שהחל בשעה אחת עשרה בבוקר לערך, נמשך ונמשך עד שבשעה

"היה הולך לפסל כליד אש ב"

בתמונה זו, שפורסמה השבוע בעיתוננו ועוררה הדים רבים, נראה הגאון רבי שמואל יעקב זצ"ל ב'הקפות שניות' במוצאי שמחת תורה, כשהוא אפוף רגשי קודש וכולו בוער בשלהבת אהבת התורה.

"תמונה זו", אומרים תלמידיו, "מבטאת במקצת את סיומה של יממה מלאה וגדושת אהבת ושמחת תורה, אותה חוונו במחיצתו החל מכניסת יום טוב דשמחת תורה ועד סיום ההקפות השניות במוצאי החג".

"שמחתו ביום שמחת תורה לא ניתנת לתיאור", הם מעידים, "בחדוותא עילאה ובנהירו על אפיה, היה רבי שמואל יעקב מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ספרי התורה, כשהוא מרקד ומקפץ ממש כנער צעיר. כל גופו אשר בכל ימות השנה בער באהבת תורה, בלימודה ובעיונה, התפרץ ביום זה בשמחה מיוחדת שלא ידעה גבולות. היה זה מפעים כיצד שר וגדול בתורה בגילו ומעמדו, מיטיב לרקד ולכרכר יותר מבני תשחורת צעירים עולי-ימים, כאשר מהקפה להקפה נראה היה שכוחו הולך ומתחזק וככל שחלפו השעות וההקפות נמשכו נראה היה שכוחות חדשים מזורמים בעורקיו בריקודיו לשמחתה של תורה, מתוך שיר ורון".

"ואיך אפשר שלא לבכות?!"

שנעמדו לצידו, ושם - כפי שמבטאת אך במשהו התמונה שלפנינו - נפרץ מעיין דמעותיו... קולו של רבינו הרע"מ בבכי תמרורים ופרקי תפילתו וזעקתו קרעו את השקט והדהדו במרחבי בית העלמין.

"אנו, שרגילים היינו לראותו בשעות קשות, לא יכולנו לעמוד מנגד. דומני כי לא היה אחד בין בני החבורה שלא נפרץ מעיין דמעותיו, העומד ומתרפק בתפילה כה נרגשת. דמעות רותחות זלגו

הלבנון הטמונים בבתי העלמין 'שומרי שבת' ו'פוניבו'".

"לפתע, בעוד אנו מפלסים את דרכנו מציונו של החזון איש לכיוון הכותל הידוע החוצץ עם בית החיים פוניבו, אל עבר ציונו של האבי עזרי, צדה עינו של מו"ר זצ"ל את מקום מנוחתו של רבינו בעל 'משמר הלוי', הגאון המופלא רבי משה מרדכי הלוי שולצינגר זצ"ל. רבינו פנה מיד אל עבר הציון, מסמן בידיו אחריו לכל חברי הפמליה

שסאת מכאובי רעייתו הרבנית הדגולה ע"ה עלו וגברו למעלה ראש".

"רבינו זצ"ל הכ"מ נשא את סבלו בדומיה", מצטעפות עיניו של איש שיחנו, "אבל כאשר העז אחד התלמידים להציע שמא נארגן מנין תפילה בראשות רבינו, בקברי רבותינו נ"ע הטמונים בפאתי העיר בני ברק, נעתר רבינו זצ"ל לבקשה, ויחד עם קבוצה ממקורביו עלינו אל ציונם של מרגן החזון איש, הקהלות יעקב, האבי עזרי, ועוד מארזי

"היה זה באחת משעותיו הקשות של מו"ר, בעל הייסורים, זצוק"ל הכ"מ", פותח את תיאורו המרטיט תלמיד מקורב, הרב ב. שליט"א. "הרבנית ע"ה התפתלה בייסוריה, יסורי הגוף שגברו אפילו על ייסורי הנפש. הכאבים היו עזים, גם במושגיה של הרבנית ע"ה הלמודה סבל ויגון".

"בעוד מו"ר מטביע את סאת יגונו בתורה הקדושה, ומקיים בנפשו "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי", הרי

אל יעקב בורנשטיין זצ"ל שנסתלק ביום ל"ג בעומר, "הוד שבהוד"

היה רבי שמואל יעקב לבדו רוקד במרוצה במעגל סביב בית המדרש כולו לקול שירה וזמרה. היה זה מחזה מרטיט ומיוחד, לראות את הארי המתגבר בתורה בכל ימות השנה, רוקד ושמה בכל כוחו ומרצו ביום חדותה ושמחתה של תורה.

אך גם לאחר סיום עבודת ההקפות בליל החג וביומו, לא שקט רבי שמואל יעקב על שמריו. במוצאי שמחת תורה הנהיג בשיבה את קיומן של 'הקפות שניות', אז הוצאו ספרי התורה פעם נוספת ושוב חזר היכל הישיבה לרעוש ולגעוש בקול שמחתה של תורה בריקודים מלהיבים. גם בפעם השלישית הזו שבו וחזרו על עצמם המראות הנאדרים של שמחת ואהבת התורה, אותם חוו בני הישיבה ביממה שחלפה, אולם עיניהם לא שבעה מראות.

לאחר החזרת ספרי התורה למקומם בהקפות השניות, היה הוא יושב ומשורר שירי יקר ותפארת לכבודה של תורה וערגה וכיסופין לגאולה העתידה וגילוי כבוד ד' בעולם.

"מחזות מרטיטים אלו, אשר ביטאו את הכבוד והיקר לתורה ולעמליה, נחרטו עמוק בלבנו פנימה ולא יישכחו מעמנו לעד", חותמים תלמידי רבי שמואל יעקב זצ"ל בערגה וגעגועים.

פני הספר תורה שמח מאד ברוב עוז וחדווה... וערת... מספק כף אל כף ומכרכר בכל עוז...

המחזיר אהבת תורה ומתיקתה בלב מזמרי ושומעיו, כאשר בתנועותיו ובתווי מבטא הניגון את טעמו ותחושתו של לומד התורה עם הכנסו בשערי הסוגיא, החל מהקושיות והתמיהות הניצבות בדרכו ונערמות זו על גב זו, דרך מישוש דופק ליבה של הסוגיא והצלילה למעמקי ים הבנתה, תוך אימוץ וריכוז מירבי של כח המחשבה, עד שעניו מאירים בהבנת הדברים על בוריין, כאשר התירוצים מיישבים את הקושיות אחת לאחת ובסיומו של הלימוד והעיון המעמיק, הדברים שמחים כנתינתן מסיני. כמו כן היה משורר את ניגונו של מן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל על מילות הפסוק "תורת ד' תמימה".

"יום זה במחיצתו", מוסיפים תלמידיו, "היה אות סיום שאין מתאים ממנו לכל עבודת הימים הנוראים, ימי הרחמים והסליחות, ימי הדין והמשפט וימי חג הסוכות במחיצתו. כל עבודתו המיוחדת החל מראש חודש אלול, דרך עמידתו כשליח ציבור בתפילות הימים הנוראים אשר עוד חזון למועד להאריך אודותם, התקפלה לה בשמחת התורה במחיצתו".

לקראת סיומם של ההקפות היה עורך ריקוד מיוחד, אותו קיים על פי מנהגו של הגה"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל, כאשר כל בני הישיבה היו מסתופפים בצידי בית המדרש מארבע קירותיו וכשעיקרו של היכל הישיבה ריק מאדם וספר תורה בידו,

"אם מותר לומר, אף חשנו אז מעין-דמעין המסופר ב'מעשה רב' אודות אדונו הגר"א זי"ע אשר ביום שמחת תורה היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד ברוב עוז וחדווה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף ומכרכר בכל עוז לפני הספר תורה". כך חשנו במחיצתו ביום זה, כשעזו שמחתו וחדוותו שבחר ד' בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, היתה נראית במוחש".

אחד התלמידים מוסיף לספר: "בריקודיו לפני ספרי התורה, היה נוטל עמו תלמידים בשני צידיו ומרקד עמם. באחת השנים זכיתי לרקוד עמו, ובאמצע שרקד בכל עוז, נראה היה לפתע שכוחותיו נחלשו מעט, אולם הוא לא נתן לעצמו מנוחה ועל אחר אף פתח ופירש באזני את הפסוק 'נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה', כי לאדם היעף, נותן הקב"ה כח שיוכל לקיים את המוטל עליו, אולם לאדם שאינו רק עייף אלא חש 'אין אונים', שלא נותרה בו כל טיפת כח, אזי מעניק הקב"ה עוצמה ברוב עוז ומחדש כוחותיו. וברגע כמימריה חזר הוא לרקד ולכרכר לכבודה של תורה".

בין הקפה להקפה היה רבי שמואל יעקב משורר ניגונים עתיקים, מהם בשפת האידיש, מלאי ערגה וכיסופין ורגש קודש לאהבת תורה ולגאולה העתידה, כאשר לכל תלמידיו זכור הוא הניגון הישיבתי הנודע "אמר אביי...", אותו שורר ברגש רב כשהוא מיטיב לבאר באזניהם את תוכנו של ניגון זה

"אנו חשנו כיצד מתקיימים לנגד עינינו דברי הרמב"ם אודות שמחת בית השואבה בבית המקדש אשר היתה מתקיימת על ידי 'גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות'. זכינו לראות בעינינו ספר תורה חי, אשר יום ולילה לא שוכת מהגיגה של תורה בעמל ועיון רב ומוסר נפשו על כל קוץ וכל תג בתורה, כשהוא מגלה כלפי חוץ את עוצם ועומק קשרי אהבתו אל התורה הקדושה, בשמחה ובצהלה בלתי-מצויים, כאשר בהקפות בהם החזיק ספר תורה בידו, נראתה ביותר עוצם חדוותו ושמחתו בה בהיותו כאש להבה, ריקד ופיזז בהודאה ל'בורך אלוקינו' על 'שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים', כשהוא מייחל בכל לב 'הוא יפתח ליכנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו'".

"כמובן שלנוכח ריקודים שכאלו, לא היה מי מבני הישיבה והנוכחים בבית המדרש שנותר עומד על מקומו. הכל נסחפו אחריו בשלהבת שמחת התורה עד שנדמה היה כי כתלי בית המדרש מצטרפים אף הם לריקודים המלהיבים".

"היה זה מחזה עילאי ונשגב", מוסיפים התלמידים בערגה, "אשר הזכיר לנו את התיאורים הנעלים על שמחת התורה שפרצה גבולות בהיכלי התורה בליטא. ריקודיו המיוחדים והמלהיבים לכבודה של תורה, כאשר כל עצמותיו אמרו שמחתה של תורה, רוממו את כל הנוכחים טפח ויותר מעל הקרקע".

שעניו וליבו נתונים בצרת הכלל, על שבר בת עמי, בגזירת טשטוש המוחין ובלכול ההשקפה. שם נפרצו מעיין דמעותיו מאין הפוגות, ואין מנחם --

בכמה וכמה הזדמנויות בשנים האחרונות, מוסיף ומציין המקורב, ביקש מו"ר זצ"ל להביאו בצנעא אל ציונו של בעל 'משמר הלוי' זצ"ל, שם ראה מקום נכון לשפוך את צקון לחשו ולהעתיך ברחמים על פליטת ישראל. כמו כן היה מרבה לשבח תדיר את שיחותיו של הגרמ"מ זצ"ל בעניני השקפה, כשהוא מציין על שיחה כזו או אחרת, ומפליג בשבח הדברים ומי שאמרם.

עינינו, מאין הפוגות".
"לאחר מכן, ביציאתנו, שבר מו"ר זצ"ל את השתיקה, וגילה באוזנינו ממה שהתחולל בליבו. וכה אמר: "כשראיתי את קברו של רבי משה מרדכי זצ"ל, עלה וצף לנגד עיניי הטשטוש הרב השורר בקרב כלל ישראל בהיעדרו, העדר הדעת וחסרון ההבנה הפשוטה בהשקפת התורה, אותה הוא נשא בעוז ובגאון. וכשחושבים על כך, איך אפשר שלא לבכות?...!"

"באותם רגעים השתאינו להיווכח עד כמה גבהו דרכיו, עד כמה עצמו מחשבותיו. בעוד אנו שקועים בצרתו הפרטית של מו"ר זצ"ל וביתו, הרי